

PROJEKT CROSSCUT

KOMPETENCJE KLUCZOWE DLA NAUCZANIA
MIĘDZYPRZEDMIOTOWEGO W UNII EUROPEJSKIEJ
RAMY ODNIESIENIA

Cross-curricular teaching

czerwiec 2020

Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Autorzy polskiej wersji
dr Tomasz Greczyło
Michał Rostworowski

Publikacja jest tłumaczeniem angielskiej wersji:

Timmerman, V. & al. (2019). Reference framework – Common competences for cross-curricular teaching in Europe. Paris: CIEP. https://www.ciep.fr/sites/default/files/atoms/files/crosscut_framework.pdf

Skład:

Wojciech Maciejczyk / Anna Nowak

Autorzy raportu dziękują liderom i uczestnikom projektu ze wszystkich krajów za uwagi zgłaszane podczas przygotowywania badania, a także za pomoc w jego przeprowadzeniu i implementacji wyników.

Projekt został sfinansowany przy wsparciu Komisji Europejskiej. Niniejsza publikacja odzwierciedla stanowisko autorów, a Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania zawartych w niej informacji.

© Copyright by: Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2020

ISBN 978-83-66612-14-3

Wzór cytowania: Greczyło, T., Rostworowski, M. (2020). Kompetencje kluczowe dla nauczania międzyprzedmiotowego w Unii Europejskiej – Ramy odniesienia. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.

Wydawca:

Instytut Badań Edukacyjnych
ul. Górczewska 8, 01-180 Warszawa
tel. (22) 241 71 00; www.ibe.edu.pl

Egzemplarz bezpłatny

Spis treści

WSTĘP.....	4
1. Wprowadzenie	4
2. Cele.....	5
CROSSCUT – RAMA ODNIESIENIA DLA KOMPETENCJI.....	7
1. Określenia kluczowe	7
2. Metodologia	8
3. Jak czytać ramy odniesienia dla kompetencji	10
4. Szczegółowe opisy kompetencji	12
4.1. Współpraca	12
4.2. Praca z wiedzą, technologią i informacją	16
4.3. Praca w społeczności oraz dla społeczności	24
BIBLIOGRAFIA I ŹRÓDŁA.....	28

WSTĘP

1. Wprowadzenie

Projekt CROSSCUT (z ang. *cross-curricular teaching*, czyli nauczanie międzyprzedmiotowe) jest przedsięwzięciem finansowanym w ramach projektu ERASMUS+, którego celem jest wspieranie rozwoju zawodowego nauczycieli szkół ponadpodstawowych. Poprzez stworzenie warunków do kształtowania umiejętności związanych z nauczaniem międzyprzedmiotowym służy zdobywaniu kluczowych kompetencji przez uczniów. Przedsięwzięcie realizowane jest w sześciu krajach Europy: Francji¹, Portugalii², Polsce³, Norwegii⁴, Finlandii⁵ i Danii⁶. Niniejszy dokument stanowi jeden z głównych produktów projektu CROSSCUT – opis metodologii oraz rezultatów tworzących ramę odniesienia dla kompetencji kluczowych w obrębie nauczania międzyprzedmiotowego w Unii Europejskiej.

Projekt CROSSCUT wpisuje się w szereg działań Unii Europejskiej wspierających nowe podejścia do procesów nauczania i uczenia się. Jest przyczynkiem do osiągnięcia celów strategii *Europejska współpraca w dziedzinie kształcenia i szkolenia (ramy ET 2020)* i realizacji priorytetów określonych w 2015 r. przez Radę Europy. Nacisk położony jest głównie na dalsze zgłębianie potencjału innowacyjnego i aktywnej pedagogiki między innymi: nauczania interdyscyplinarnego oraz metod współpracy zmierzających do pobudzenia rozwoju odpowiednich, złożonych umiejętności i kompetencji⁷.

W szczególności projekt wspiera osiągnięcie przez uczniów wysokiego poziomu potencjału innowacyjnego oraz przekrojowych kompetencji kluczowych gwarantujących zatrudnienie. Stymuluje także działania obywatelskie uczniów w perspektywie uczenia się przez całe życie. Ma to na celu wzmocnienie kompetencji i wspomaganie rozwoju społecznego.

¹ Partnerami z Francji były Centre International D'Etudes Pedagogiques – CIEP (lider projektu), oraz Ecole Normale Supérieure de Lyon (IFE)

² Partnerami z Portugalii były Minho University – UMINHO oraz Aberta University (UAB)

³ W Polsce projekt był prowadzony przez Instytut badań Edukacyjnych (IBE)

⁴ Partnerem z Norwegii było Norwegian Directorate for Education and Training (UDIR)

⁵ Partnerem z Finlandii było CICERO Learning

⁶ Partnerem z Danii było Laboratory for Coherent Education and Learning (LSUL)

⁷ Wspólne sprawozdanie Rady i Komisji z 2015 r. z wdrażania strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia (ET 2020) – Nowe priorytety współpracy europejskiej w dziedzinie kształcenia i szkolenia (Dz.U.U.E.C.2015.417.25).

Dlatego należy wzmocnić działania zmierzające do doskonalenia zawodowego nauczycieli na wielu płaszczyznach. W tym celu, w pierwszym roku realizacji przedsięwzięcia, przeprowadzono badanie sytuacyjne, którego rezultaty opublikowano w październiku 2017 r. (Musiałik, Greczyło, 2018). Stanowi ono istotny wkład we współczesne postrzeganie i rozwój interdyscyplinarności w Europie. Wyniki ukazują nauczanie międzyprzedmiotowe na dwóch płaszczyznach: w założeniach programowych oraz w obrębie codziennych praktyk edukacyjnych. Ma to na celu identyfikację czynników sprzyjających oraz utrudniających nauczanie międzyprzedmiotowe. Posłużyły one także do sformułowania niniejszych ram odniesienia, które rozpoznają i charakteryzują kluczowe kompetencje nauczycielskie sprzyjające efektywnemu nauczaniu interdyscyplinarnemu. Na tej podstawie została przygotowana platforma e-learningowa zawierająca moduły szkoleniowe oraz zasoby edukacyjne. Służy ona także jako miejsce dzielenia się przykładami i efektami dobrych praktyk. Planując działania, uwzględniono rekomendacje Parlamentu Europejskiego i Rady Europy, które zostały opublikowane 18 grudnia 2006⁸ roku. Wyodrębniono 8 kompetencji kluczowych, które są niezbędne jednostce w zmierzeniu się z szybko zmieniającymi się warunkami złożonego świata pozaszkolnego. Zgodnie z tym dokumentem kompetencje kluczowe są przekrojowe i ponadprzedmiotowe. Co ważne, badania naukowe wskazują, że tradycyjne środowisko szkolne nie sprzyja ich aktywnemu kształceniu. Jednakże w wielu krajach Europy nauczyciele kształceni są w obszarze pojedynczych dyscyplin naukowych, mają w zwyczaju pracować indywidualnie i tylko sporadycznie współpracują z innymi. Dlatego niezbędna jest poważna zmiana w codziennych praktykach edukacyjnych zmierzająca do poprawy kształcenia kompetencji kluczowych uczniów. Nauczyciele, w procesie rozwoju zawodowego, powinni nabyć nowe umiejętności, aby sprostać wyzwaniom wynikającym z konieczności włączania metod innowacyjnego nauczania, szczególnie uwzględniających interdyscyplinarność.

Projekt CROSSCUT to odpowiedź na jedno z głównych wyzwań współczesnej edukacji: nieustannego kształcenia się nauczycieli w celu sprostania wymaganiom związanym z innowacyjnymi i interdyscyplinarnymi metodami nauczania. Najwięcej korzyści z wprowadzania nowych metod odczuwają uczniowie, ponieważ to nauczyciele powinni być głównymi animatorami zmian w szkole.

2. Cele

Grupą odbiorców ram odniesienia są nauczyciele, konsultanci edukacyjni, trenerzy oraz inne osoby zaangażowane w szkolenie nauczycieli. Dlatego podstawowym celem dokumentu jest określenie kompetencji, które powinien wykształcić nauczyciel w toku rozwoju zawodowego, aby był zdolny skutecznie realizować nauczanie międzyprzedmiotowe podczas zajęć w klasie oraz w szkole. Publikacja zawiera rozległy przegląd kompetencji nauczycielskich sprzyjających nauczaniu interdyscyplinarnemu oraz stanowi podstawę do ich adaptacji w kontekście warunków charakterystycznych dla innych, narodowych systemów edukacji.

W dokumencie znalazła się lista niezbędnych, w opinii uczestników projektu, kompetencji sprzyjających nauczaniu międzyprzedmiotowemu. Każda z kompetencji została określona

⁸ Prace nad projektem rozpoczęto w 2016 r., czyli jeszcze przed publikacją *Zalecenia Rady UE z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie*. Jednak niniejsza publikacja pozostaje zgodna zarówno z wymienionymi zaleceniami i strategiami, jak i z ich nowszymi wersjami.

poprzez szczegółowo opisane obszary zawierające wiedzę, umiejętności oraz kompetencje społeczne⁹.

Rama kompetencji stanowi podstawowy dokument projektu, a jej zapisy mają kluczowe znaczenie dla:

- przygotowanie modułów szkoleniowych,
- wspomagania uczących się,
- realizacji założeń projektu,
- sformułowania rekomendacji końcowych.

---

⁹ Na wzór polskiej wersji Europejskiej Ramy Kwalifikacji (EQF), w niniejszej publikacji zastosowano określenie „kompetencje społeczne”, które można porównać do określenia „zakres odpowiedzialności i autonomii” stosowanego w wersji angielskiej. Choć można dostrzec różnice, w niniejszej publikacji oba pojęcia mogą być rozumiane tak samo.

CROSSCUT - RAMA ODNIESIENIA DLA KOMPETENCJI

1. Określenia kluczowe

Określenia kluczowe, wykorzystywane podczas formułowania ram odniesienia dla kompetencji, zawierają definicje¹⁰ poszczególnych kategorii stanowiących podstawę przyjętej klasyfikacji:

- **Kompetencje** – potwierdzone zdolności do wykorzystywania wiedzy oraz personalnych, społecznych i metodologicznych umiejętności w kontekście zadań zawodowych bądź edukacyjnych oraz w toku zawodowego i indywidualnego rozwoju.
- **Wiedza** – efekt powszechnej akceptacji informacji w procesie uczenia. Na wiedzę składają się fakty, zasady, teorie i praktyki, które związane są z obszarem zawodowym bądź uczeniem się. W kontekście Europejskich Ram Kwalifikacji wiedza jest podzielona na teoretyczną i/lub faktograficzną.
- **Umiejętności** – zdolność do wykorzystania wiedzy i procedur niezbędnych do wykonania zadania i rozwiązania problemu. W kontekście Europejskich Ram Kwalifikacji umiejętności podzielone są na kognitywno-poznawcze (wymagające wykorzystania logicznych struktur, wspomaganym myśleniem kreatywnym oraz intuicją) oraz praktyczne (wymagające zdolności manualnych oraz wykorzystania metod, materiałów, narzędzi i instrumentów).
- **Kompetencje społeczne** – postawy przejawiające zdolność uczącego się do wykorzystania wiedzy oraz umiejętności w sposób autonomiczny i odpowiedzialny.
- **Efekty uczenia się** – określenie tego, co uczący wie, rozumie i potrafi wykonać po ukończeniu procesu uczenia się, w podziale na kategorie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych.
- **Ramy odniesienia**¹¹ – narzędzie referencyjne dla określenia kompetencji, umiejętności, wiedzy i postaw niezbędnych do wykonania zadań oraz określenia ogólnych powiązań kulturowych związanych z zajmowaną pozycją zawodową.

¹⁰ Niniejsze definicje wzorują się na zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady Europejskiej z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (2008/C 111/01): [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008H0506\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008H0506(01)&from=EN)

¹¹ Definicja bazująca na różnych źródłach: Cedefop – Terminology of European education and training policy, French National Education, ECVET.

- **Nauczanie międzyprzedmiotowe** – nauczanie, w którym kładzie się świadomy nacisk na zastosowanie określonej wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych w procesie nauczania w więcej niż jednym obszarze przedmiotowym. Ma na celu kształtowanie niezależnych, solidarnych i odpowiedzialnych obywateli, którzy będą tworzyć demokratyczne, zintegrowane i sprawiedliwe społeczeństwo (Musialik, Greczyło, 2018).

2. Metodologia

Mapowanie kompetencji

W rozdziale tym opisano metodologię przyjętą podczas prac zmierzających do określenia ram kompetencji dla nauczania międzyprzedmiotowego realizowanego w szkołach ponadpodstawowych przez nauczycieli oraz osoby na stanowiskach kierowniczych (dyrekcje).

W projekcie CROSSCUT podjęto się spójnego przedstawienia kompetencji niezbędnych w procesie tworzenia podstaw nauczania międzyprzedmiotowego. Dzięki temu nauczyciele mogą poszerzać swoje umiejętności pedagogiczne. Kompetencje zostały określone przez partnerów projektu podczas badania sytuacyjnego przeprowadzonego na terenie 26 szkół ponadpodstawowych w pięciu krajach UE: Francji, Portugalii, Danii, Norwegii i Polsce. W badaniu określono zawartość aspektów interdyscyplinarności w oficjalnych dokumentach regulujących pracę szkoły w obrębie poszczególnych krajów oraz przyjrano się codziennym praktykom obejmującym ten rodzaj nauczania. Czynniki sprzyjające realizacji nauczania międzyprzedmiotowego oraz trudności towarzyszące tego rodzaju aktywności zostały zidentyfikowane podczas wywiadów grupowych przeprowadzonych w grupach nauczycieli, dyrektorów szkół oraz obserwacji w klasach. Na podstawie wyników badań określono kompetencje niezbędne nauczycielom w skutecznym realizowaniu zadań interdyscyplinarnych. Zostały one zaprezentowane po raz pierwszy podczas europejskiego spotkania upowszechniającego (w październiku 2017 r.), w którym uczestniczyli partnerzy projektu, eksperci oraz nauczyciele.

W toku prac zdefiniowano trzy grupy kompetencji obszarowych oraz jedną specjalną grupę do zarządzania projektami:

- Kompetencje pedagogiczne
- Kompetencje interpersonalne oraz intrapersonalne
- Profesjonalizm zawodowy
- Zarządzanie projektem międzyprzedmiotowym.

Następnie podjęto działania badawcze w celu analizy narodowych i ogólnoeuropejskich ram kompetencji. Efektem tych działań było sformułowanie aspektów wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych szczególnie przydatnych tym wszystkim, którzy zajmują się nauczaniem w kontekście międzyprzedmiotowym.

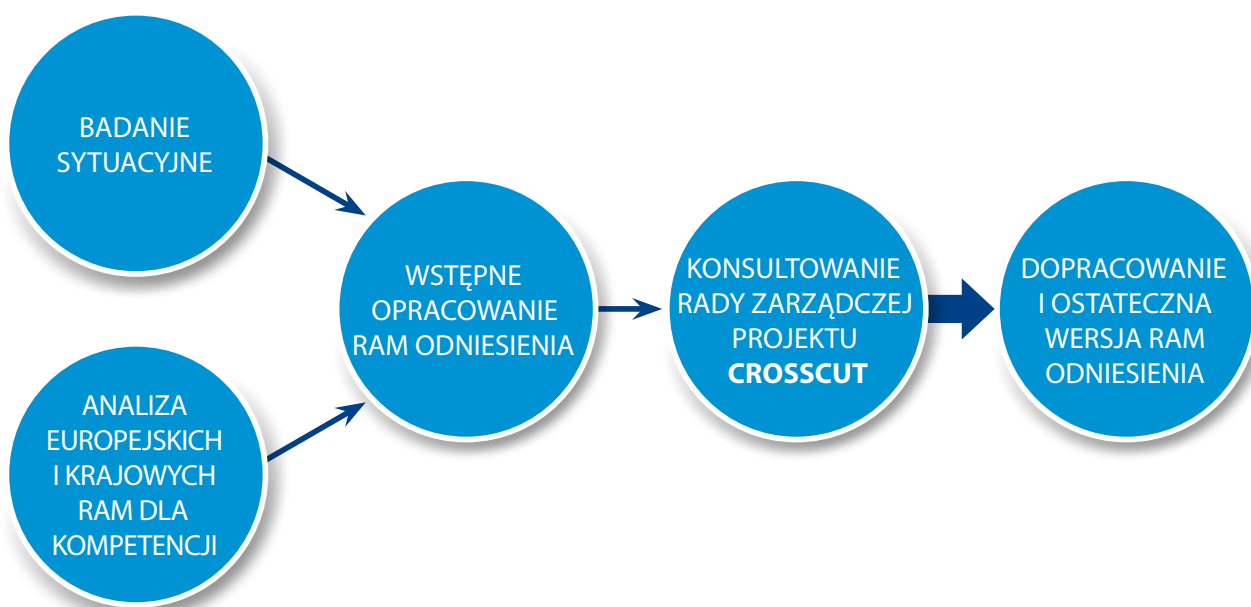

Celem tego etapu badania było zidentyfikowanie i opisanie kompetencji w obrębie w/w czterech obszarów, w każdym z sześciu państw uczestniczących w realizacji przedsięwzięcia. Badania literaturowe przeprowadzone przez partnerów obejmowały przegląd krajowych i międzynarodowych ram kompetencji. Każdy z realizatorów projektu¹² przetłumaczył stosowne opisy regulacji narodowych na język angielski i przekazał je liderowi projektu z wykorzystaniem ustrukturyzowanych wzorców. Zebrane materiały zostały przeanalizowane i zestawione z innymi, międzynarodowymi źródłami¹³. Uczestnicy projektu przeszukali, zidentyfikowali, wyodrębnili i przetłumaczyli opisy efektów uczenia się. Kompetencje, czyli wiedza, umiejętności oraz kompetencje społeczne zostały następnie połączone z odpowiednimi obszarami, które poklasyfikowano z wykorzystaniem standardów europejskich dla nauczycieli¹⁴.

Wstępna propozycja ram odniesienia została poddana analizie przez Radę Doradczą CROSSCUT. Rada projektu składa się z przedstawicieli partnerów przedsięwzięcia oraz związanych z nimi interesariuszy, a także ekspertów z branży edukacyjnej. Są oni zaangażowani w proces oceny efektów prac i reprezentują zewnętrzny punkt widzenia. Sesja, podczas której omawiane były elementy dokumentu, była częścią procesu służącego zapewnieniu odpowiedniej jakości efektów pracy, a także służyła przyszłym działaniom weryfikacyjnym i rozwojowi produktów projektu.

Ostateczny kształt ram odniesienia dla kompetencji niezbędnych do nauczania międzyprzedmiotowego jest więc wynikiem wieloetapowej ścieżki, którą przedstawiono graficznie na rys. 1.

Rysunek 1: Fazy tworzenia ram odniesienia dla kompetencji w zakresie nauczania międzyprzedmiotowego

¹² Francuski instytut badawczy CIEP (Centre International D'Etudes Pedagogiques).

¹³ Zróżnicowane źródła wykorzystane w badaniu zostały opisane poniżej.

¹⁴ Common European Principles for Teacher Competences and Qualifications (2010) oraz European Qualifications Framework (2018).

3. Jak czytać ramy odniesienia dla kompetencji

Na podstawie informacji zebranych podczas badania sytuacyjnego oraz w oparciu o analizę narodowych i europejskich ram odniesienia, przygotowano ramy odniesienia dla kompetencji niezbędnych do nauczania międzyprzedmiotowego, obejmujące następujące elementy składowe:

- Ogólne obszary kompetencji¹⁵, które odzwierciedlają wytyczne, zawarto w publikacji *Common European Principles for Teacher Competences and Qualifications*. Konsorcjum CROSSCUT zdecydowało, że zawarta w dokumencie struktura stanowi doskonały punkt wyjścia dla określenia obszarów kompetencji związanych z nauczaniem międzyprzedmiotowym (rys. 2):
  - Współpraca
  - Praca z wiedzą, technologią i informacją
  - Praca w oraz dla społeczności

Rysunek 2: Obszary kompetencji

¹⁵ Zbiorczy opis każdej z kompetencji został przygotowany przez partnerów przedsięwzięcia w celu uogólnienia zawartych w nich charakterystyk.

- Szczegółowe opisy kompetencji, które obejmują dwie charakterystyki:
  - Nazwę kompetencji
  - Szczegółowy opis zakresu wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych, przygotowanych w oparciu o wytyczne Europejskiej Ramy Kwalifikacji (tab. 1).

Tabela 1. Opisy kompetencji

WIEDZA
Nauczyciele mają wiedzę na temat:
• • xxx
UMIEJĘTNOŚCI
Nauczyciele posiadają umiejętności dzięki, którym mogą:
• • xxx
KOMPETENCJE SPOŁECZNE
Nauczyciele przejawiają postawy, dzięki którym mogą:
• • xxx

4. Szczegółowe opisy kompetencji

4.1. WSPÓŁPRACA

Nauczyciel może współpracować z uczniami, innymi pracownikami szkoły oraz przedstawicielami szeroko rozumianego otoczenia społeczno-gospodarczego szkoły w celu wypracowania i doskonalenia metod uczenia się międzyprzedmiotowego. Dzięki temu stymuluje wszystkich interesariuszy procesu uczenia się, tworząc innowacyjne, konstruktywne i włączające środowisko edukacji międzyprzedmiotowej, wykorzystując przy tym kompetencje charakterystyczne dla lidera i organizatora zajęć.

Powinien cechować się znajomością zróżnicowanych kontekstów edukacyjnych oraz stosowaniem rozlicznych narzędzi służących monitorowaniu i mierzeniu osiągnięć uczniów. Przez to jest on osobą o ogromnym potencjale wpływu na wychowanie uczniów i wykształcenie przez nich nowych strategii uczenia się, szczególnie potrzebnych podczas rozwiązywania złożonych problemów w nowych sytuacjach.

Współpraca z uczniami

WIEDZA
Nauczyciele mają wiedzę na temat:
<ul style="list-style-type: none"> • środowisk cyfrowych (platform, narzędzi itp.) wspierających interakcje między uczniami podczas międzyprzedmiotowych lekcji oraz wspomagających kształtowanie dobrych relacji
UMIEJĘTNOŚCI
Nauczyciele posiadają umiejętności, dzięki którym mogą:
<ul style="list-style-type: none"> • nawiązywać relacje i pracować z uczniami • kształtować relacje wewnątrz klasy podczas działań o charakterze międzyprzedmiotowym (lekcji i projektów) • motywować uczniów do aktywnego uczenia się i wspierać ich w sytuacjach trudnych; tworzyć atmosferę sprzyjającą uczeniu się • stosować i przekazywać uczniom zasady rozsądnego korzystania ze środowiska cyfrowego, w oparciu o szkolne wartości etyczne oraz w kontekście lekcji i projektów międzyprzedmiotowych
KOMPETENCJE SPOŁECZNE
Nauczyciele przejawiają postawy, dzięki którym mogą:
<ul style="list-style-type: none"> • współpracować ze wszystkimi interesariuszami edukacji międzyprzedmiotowej; promować kształtowanie i pielęgnowanie postaw obustronnego szacunku uczniów, nauczycieli, rodziców oraz pracowników pomocniczych • włączać uczniów w organizowanie edukacji międzyprzedmiotowej poprzez informowanie ich o indywidualnych postępkach i osiągnięciach; wspomagać ich w kształtowaniu umiejętności planowania własnego rozwoju • budować relacje z uczniami prowadzące do tworzenia konstruktywnego i włączającego środowiska uczenia się

Współpraca z innymi nauczycielami

WIEDZA
Nauczyciele mają wiedzę na temat:
<ul style="list-style-type: none"> • różnorodnych interesariuszy (dzieci, uczniów, rodziców, nauczycieli, kierownictwa) oraz partnerów otoczenia gospodarczo-społecznego edukacji szkolnej
UMIEJĘTNOŚCI
Nauczyciele posiadają umiejętności, dzięki którym mogą:
<ul style="list-style-type: none"> • pracować w zespole wraz z innymi nauczycielami, w celu przygotowania zajęć międzyprzedmiotowych • prowadzić zajęcia oraz wspierać rozwój uczniów w kontekście międzyprzedmiotowym we współpracy z innymi nauczycielami • wspierać i pomagać innym nauczycielom w podejmowaniu wspólnych działań, organizowaniu oraz doskonaleniu zajęć o charakterze międzyprzedmiotowym (lekcji i projektów), a także wspólnie rozwiązywać problemy wynikające z takiego podejścia do nauczania-uczenia się
KOMPETENCJE SPOŁECZNE
Nauczyciele przejawiają postawy, dzięki którym mogą:
<ul style="list-style-type: none"> • sprawnie komunikować się ze wszystkimi osobami zaangażowanymi w aktywności pedagogiczne o charakterze międzyprzedmiotowym z wykorzystaniem różnorodnych technik • szanować odmienność spojrzenia, powstrzymać się od przedwczesnej oceny współpracowników oraz być gotowym do kompromisu w celu osiągnięcia porozumienia w kwestiach nauczania międzyprzedmiotowego • krytycznie dyskutować na temat materiałów edukacyjnych, narzędzi cyfrowych oraz źródeł wiedzy i informacji w obrębie społeczności zawodowej w celu zintegrowania nauczania międzyprzedmiotowego z kulturą edukacyjną danej placówki

Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym szkoły

WIEDZA
Nauczyciele mają wiedzę na temat:
<ul style="list-style-type: none"> • lokalnych, krajowych, europejskich i międzynarodowych możliwości współpracy • wymiany oraz współpracy z innymi szkołami • istniejących partnerstw pomiędzy szkołą i otoczeniem społeczno-gospodarczym (np. zewnętrznymi instytucjami edukacyjnymi o charakterze formalnym i pozaformalnym, rządowymi i pozarządowymi organizacjami oraz przedstawicielami lokalnych przedsiębiorstw)

UMIEJĘTNOŚCI

Nauczyciele posiadają umiejętności, dzięki którym mogą:

- współpracować i tworzyć sieci regionalnych, narodowych i międzynarodowych partnerstw
- przyczynić się do rozwoju szkoły jako organizacji i środowiska edukacyjnego w ramach sieci współpracy

KOMPETENCJE SPOŁECZNE

Nauczyciele przejawiają postawy, dzięki którym mogą:

- współpracować z innymi rządowymi instytucjami, przedstawicielami władz oświatowych, a także podmiotami np. sportowymi, kulturalnymi, placówkami społeczno-ekonomicznymi, wskazując ich zadania i role w procesie nauczania-uczenia się
- współpracować z innymi szkołami oraz instytucjami kształcenia, z wykorzystaniem środowisk cyfrowych, zachęcając do wymiany pomiędzy uczniami z różnych klas
- wskazywać szczególną wartość szkoły jako centrum społecznego i kulturowego rozwoju; współpracować z innymi instytucjami i uczestniczyć w realizowanych przez partnerów przedsięwzięciach
- przyczynić się do realizacji innowacyjnych procesów edukacyjnych, które pozwalają rozwinąć się zawodowo oraz zachęcać społeczność lokalną do angażowania się w projekty szkolne
- aktywnie uczestniczyć w tworzeniu programów na rzecz edukacji angażującej otaczającą szkołę środowisko
- systematycznie analizować trudności i problemy towarzyszące nauczaniu-uczeniu się i proponować rozwiązania na poziomie klasy, szkoły lub regionu

Zarządzanie podejściem międzyprzedmiotowym**UMIEJĘTNOŚCI**

Nauczyciele posiadają umiejętności, dzięki którym mogą:

- wpływać na warunki uczenia się i wprowadzać zmiany wspierające nauczanie międzyprzedmiotowe
- wprowadzać innowacje pedagogiczne, w tym inicjować i prowadzić kreatywne działania owocujące osiągnięciem przez uczniów celów edukacyjnych
- wspierać i motywować uczniów w procesie uczenia się międzyprzedmiotowego, zapewniając budujące, inkluzywne środowisko edukacyjne
- stymulować samodzielny rozwój uczniów na drodze do osiągnięcia umiejętności uczenia się przez całe życie
- określać cele edukacyjne motywujące uczniów oraz kształtujące ich determinację, dając im poczucie rozwoju i sukcesu w nauce

KOMPETENCJE SPOŁECZNE

Nauczyciele przejawiają postawy, dzięki którym mogą:

- wykazywać inicjatywę w działaniu
- patrzeć w przyszłość; odważnie i konsekwentnie dążyć do osiągnięcia przez uczniów celów edukacyjnych
- inicjować działania międzyprzedmiotowe o dodatkowej wartości edukacyjnej; podejmować wyzwania; pracować niezależnie i zespołowo na drodze do osiągnięcia założonych celów i realizacji określonych zadań
- mobilizować innych do wdrażania nauczania-uczenia się międzyprzedmiotowego w klasie i szkole; inspirować interesariuszy do wspierania działań służących osiągnięciu celów poprzez efektywną komunikację, konsekwencję w działaniu i dialog
- motywować innych, dostrzegać i doceniać ich pomysły, pracować w atmosferze empatii i dbałości o relacje z uczniami oraz innymi nauczycielami, a także podejmować odpowiedzialne i zgodne z etyką wybory
- analizować swoje potrzeby w krótko-, średnio- i długoterminowym zakresie czasu
- identyfikować słabe i silne strony zarówno własne, jak i innych osób (zespołu nauczycieli, uczniów)
- wykazywać wytrwałość, pomimo przeszkód i utrudnień
- przejawiać cierpliwość, wspierając realizację celów różnych przedsięwzięć

Śledzenie postępu i mierzenie osiągnięć uczniów w ujęciu międzyprzedmiotowym

WIEDZA

Nauczyciele mają wiedzę na temat:

- podstaw dydaktyki oraz szczegółów metodyki prowadzenia zajęć pedagogicznych o charakterze międzyprzedmiotowym
- konstruowania narzędzi do mierzenia osiągnięć uczniów w kontekście międzyprzedmiotowym, w odniesieniu do programu nauczania

UMIEJĘTNOŚCI

Nauczyciele posiadają umiejętności, dzięki którym mogą:

- planować i prowadzić zajęcia o charakterze międzyprzedmiotowym, uzasadniając wybrane strategie
- oceniać adekwatność zarówno typowych, jak i innowacyjnych metod oraz dobrych praktyk w nauczaniu-uczeniu się międzyprzedmiotowym, w odniesieniu do programu nauczania
- współpracować z uczniami oraz innymi nauczycielami w procesie określania i ewaluacji celów nauczania-uczenia się
- realizować edukacyjną i dydaktyczną misję szkoły, łącząc niezależnie przygotowane zajęcia międzyprzedmiotowe z przedmiotowymi programami nauczania
- opisywać charakterystyki kompetencji przekrojowych; dokumentować postępy edukacyjne uczniów, dostarczać im informacji zwrotnych oraz wspomagać w ocenie ich postępów
- ewaluować proces nauczania-uczenia się międzyprzedmiotowego
- tworzyć i wykorzystywać efektywne narzędzia umożliwiające monitorowanie potrzeb, postępów i poziomu wiedzy, umiejętności oraz postaw, osiągniętych przez uczniów

KOMPETENCJE SPOŁECZNE

- Nauczyciele przejawiają postawy, dzięki którym mogą:
  - przygotowywać lekcje o charakterze międzyprzedmiotowym, określając oczekiwane osiągnięcia i cele, z uwzględnieniem treści zajęć, potrzebnych narzędzi, trudności dydaktycznych, działań wspomagających, sposobu prowadzenia zajęć oraz ich ewaluacji
  - mierzyć postępy oraz osiągnięcia uczniów w zakresie kompetencji przekrojowych
  - promować nauczanie międzyprzedmiotowe i zachęcać uczniów do aktywnego uczestnictwa w procesie uczenia się oraz zarządzania programem nauczania
  - promować nauczanie międzyprzedmiotowe w kontekście projektów szkolnych oraz kształtować kluczowe umiejętności niezbędne do ich realizacji
  - przedstawiać uczniom cele i oczekiwania międzyprzedmiotowe sformułowane z myślą o nich oraz pracować metodami uwzględniającymi ich potrzeby

4.2. PRACA Z WIEDZĄ, TECHNOLOGIĄ I INFORMACJĄ

Nauczyciel potrafi zgłębiać wiedzę przedmiotową w obszarze własnej specjalizacji oraz posiada umiejętności wykraczające poza ten obszar, szczególnie w aspektach pedagogicznych i dydaktycznych, niezbędnych do prowadzenia zajęć międzyprzedmiotowych.

Istotna w pracy jest gotowość do autorefleksji, do zastanowienia się nad własną praktyką zawodową, co może pomóc nauczycielowi w określeniu tego, czego potrzebuje w zakresie rozwoju zawodowego.

Nauczyciel potrafi dokonać przełożenia programu nauczania przedmiotowego na zajęcia międzyprzedmiotowe, zmieniając sposób organizacji procesu uczenia się, dostosowując metody i treści zajęć, szczególnie z wykorzystaniem kompetencji cyfrowych, tak, aby pomóc uczniowi osiągnąć zamierzone cele i efekty w obszarze różnych przedmiotów.

Ponadto, we współpracy z innymi pracownikami szkoły, umie przygotować i nadzorować prace projektowe. Nauczyciel potrafi poddać krytycznej refleksji swoje działania o charakterze międzyprzedmiotowym oraz ich rezultaty, z uwzględnieniem specyfiki środowiska szkoły oraz kierunków i dróg własnego rozwoju zawodowego.

Doskonalenie w obrębie własnej specjalizacji i rozwijanie międzyprzedmiotowe

WIEDZA

Nauczyciele mają wiedzę na temat:

- przedmiotu, w którym się specjalizują
- trzech przedmiotów (przynajmniej dwóch poza własną specjalizacją) w stopniu pozwalającym na prowadzenie zajęć międzyprzedmiotowych
- celów wyznaczonych w wybranych podstawach programowych, wyrażonych w wiedzy i umiejętnościach, zarówno z obecnego, jak i kolejnego etapu edukacyjnego, służących zdefiniowaniu spójnego odniesienia dla zajęć międzyprzedmiotowych
- istotnych tematów społecznych
- tematów wspólnych dla uczniów z różnych klas, profili, roczników

UMIEJĘTNOŚCI

Nauczyciele posiadają umiejętności, dzięki którym mogą:

- zidentyfikować zarówno podstawową bibliografię, jak i zagadnienia związane z przedmiotem, oraz trudności dydaktyczne
- spojrzeć na własny przedmiot z szerszej perspektywy, zwracając uwagę na powiązania z innymi przedmiotami, sprzyjając tym samym współpracy z innymi nauczycielami i wzbogacając proces uczenia się
- tworzyć wartościowe powiązania pomiędzy zasadami ogólnymi edukacji, a konkretnymi programami nauczania
- wzbogacać wdrażanie nauczania międzyprzedmiotowego o tematy przekrojowe np. edukację prozdrowotną, edukację obywatelską, edukację dla zrównoważonego rozwoju, edukację artystyczną i kulturową
- prowadzić zajęcia w sposób sprzyjający tworzeniu przez uczniów związków między wiedzą z różnych dyscyplin oraz jej wykorzystaniem
- przyczyniać się do osiągnięcia przez uczniów doskonałości w zakresie podstawowej wiedzy i umiejętności
- prowadzić zajęcia projektowe z wykorzystaniem kompetencji międzyprzedmiotowych i nastawieniem na realizację celów programowych

KOMPETENCJE SPOŁECZNE

Nauczyciele przejawiają postawy, dzięki którym mogą:

- przekazywać specyficzną wiedzę z zakresu ich specjalizacji, a także wiedzę przekrojową z dziedzin pokrewnych
- upowszechniać kształcenie tzw. umiejętności miękkich (np. kreatywność, podejmowanie odpowiedzialności, współpraca), dbając o interdyscyplinarny i przekrojowy rozwój tych umiejętności
- integrować działania o charakterze międzyprzedmiotowym z programem nauczania przedmiotowego, tworząc komplementarne i spójne aktywności edukacyjne
- rozwijać projekty szkolne w partnerstwie ze społeczeństwem pozaszkolnym, nawiązując współpracę z firmami oraz stowarzyszeniami

Doskonalenie warsztatu pedagogicznego oraz wdrażanie szerokiego wachlarza strategii nauczania

WIEDZA
Nauczyciele mają wiedzę na temat:
<ul style="list-style-type: none"> • pedagogiki, dydaktyki oraz dyscyplin pokrewnych, które odpowiednio wykorzystane, mogą wzbogacić metody nauczania międzyprzedmiotowego • wachlarza strategii nauczania i materiałów dydaktycznych charakterystycznych dla własnej dyscypliny, z których mogą korzystać w ramach zajęć międzyprzedmiotowych • procesów i mechanizmów uczenia się, uwzględniających wnioski płynące z badań naukowych oraz codziennej praktyki • rozwoju człowieka, w tym socjalizacji, wychowania oraz uczenia się
UMIEJĘTNOŚCI
Nauczyciele posiadają umiejętności, dzięki którym mogą:
<ul style="list-style-type: none"> • wykorzystywać wyniki badań dydaktycznych oraz przykłady dobrych praktyk do planowania i prowadzenia zajęć • uwzględniać wartości i strategie szkoły przygotowując zajęcia międzyprzedmiotowe • korzystać z odpowiedniej literatury oraz wyników badań w celu doskonalenia praktyk pedagogicznych
KOMPETENCJE SPOŁECZNE
Nauczyciele przejawiają postawy, dzięki którym mogą:
<ul style="list-style-type: none"> • uzasadniać podejmowane plany, wdrażać je oraz ewaluować, aby zapewnić rozwój nauczania międzyprzedmiotowego • stosować dostępną wiedzę na temat nauczania międzyprzedmiotowego we własnej praktyce edukacyjnej • stosować nowe technologie w innowacyjnych sytuacjach dydaktycznych

Kształtowanie środowiska edukacyjnego

- **Budowanie i rozwijanie środowiska pracy oraz wykorzystanie nowoczesnych technologii**

WIEDZA
Nauczyciele mają wiedzę na temat:
<ul style="list-style-type: none"> • tego, jak cyfrowe środowisko może wspierać procesy nauczania i uczenia się, co często wiąże się z wyzwaniami organizacyjnymi oraz wpływa na dobór metod edukacyjnych • tego, jak rozwijać czytanie, pisanie, rozumowanie matematyczne oraz komunikację werbalną przy wykorzystaniu narzędzi cyfrowych • tego, jak wykorzystywać narzędzia cyfrowe, aby zachować spójność pomiędzy wyznaczonymi celami dydaktycznymi, zadaniami, treściami, metodami nauczania oraz mierzeniem indywidualnych osiągnięć uczniów

UMIEJĘTNOŚCI

Nauczyciele posiadają umiejętności, dzięki którym mogą:

- tworzyć, łączyć oraz wdrażać wielowymiarowe środowiska nauczania i uczenia się
- wybierać i korzystać z dostępnych materiałów, środków i metod, ze szczególnym uwzględnieniem nowych technologii
- analizować i interpretować występujące sytuacje edukacyjne, obserwując zachowania i reakcje uczniów w celu dobrania adekwatnego podejścia dydaktyczno-wychowawczego do bieżących potrzeb
- używać cyfrowych materiałów, źródeł i zasobów edukacyjnych do kształtowania podstawowych oraz przekrojowych umiejętności
- posiadać krytyczne spojrzenie na materiały cyfrowe, analizując ich wady i zalety w celu przystosowania ich do pracy z uczniami
- wspierać uczniów i uczenie się w środowisku cyfrowym, w sposób gwarantujący wysoki poziom merytoryczny, pobudzający kreatywność i rozwijający kompetencje społeczne

KOMPETENCJE SPOŁECZNE

Nauczyciele przejawiają postawy, dzięki którym mogą:

- planować, wdrażać oraz poddawać krytycznej refleksji nauczanie w środowisku cyfrowym, samodzielnie i we współpracy z innymi, w oparciu o przesłanki programowe, wyniki badań oraz przykłady dobrych praktyk

- **Kompetencje cyfrowe**

WIEDZA

Nauczyciele mają wiedzę na temat:

- krajowych dokumentów regulujących wykorzystanie środowiska cyfrowego oraz międzynarodowych zaleceń związanych z nauczaniem wykorzystującym nowe technologie
- wpływu nowych technologii na funkcjonowanie szkoły, misję, podstawowe wartości, podstawy programowe i zawód nauczyciela, a także wpływu na prawa i obowiązki uczniów
- tego, jak technologia cyfrowa wspiera komunikację, kreatywność i innowacyjność, biorąc pod uwagę możliwości, ograniczenia i ryzyka, które za sobą niesie
- praw, regulacji i wytycznych na temat własności intelektualnej oraz sposobów postępowania przy przetwarzaniu danych osobowych uczniów, opiekunów prawnych czy współpracowników

UMIEJĘTNOŚCI

Nauczyciele posiadają umiejętności, dzięki którym mogą:

- efektywnie korzystać z technologii do komunikacji, dzielenia się zasobami oraz nauczania, w tym posługiwać się oprogramowaniem, narzędziami, elementami sztucznej inteligencji oraz robotyki
- krytycznie dobierać adekwatne zasoby, dbając o ich dywersyfikację
- tworzyć nowe materiały, łączyć w większe całości oraz dzielić się nimi z innymi
- używać cyfrowych zasobów do kształtowania kreatywności, innowacyjności, twórczego rozwiązywania problemów, myślenia algorytmicznego oraz przedsiębiorczości, które to cechy są niezbędne w globalnej społeczności i stale zmieniającym się rynku pracy
- przyczynić się do rozwoju sposobów nauczania międzyprzedmiotowego w zgodzie z wiedzą na temat procesów edukacyjnych zachodzących w środowisku cyfrowym
- przetwarzać oraz chronić informacje, zasoby, dane i ślady cyfrowe

KOMPETENCJE SPOŁECZNE

Nauczyciele przejawiają postawy, dzięki którym mogą:

- wykształcić u uczniów kompetencje cyfrowe, które wymagają poczucia pewności siebie, krytycznego i odpowiedzialnego wykorzystania nowych technologii, tym samym przygotowując ich do uczenia się w miejscu pracy oraz uczestniczenia w życiu obywatelskim
- przyczynić się do budowania świadomości uczniów na temat obszarów świata cyfrowego, który stwarza możliwość uczestniczenia w procesach demokratycznych oraz kulturowych
- wykorzystywać narzędzia oraz zasoby cyfrowe, zarówno w celu indywidualizacji nauczania, jak i w celu kształtowania współpracy między uczniami
- podejmować działania z wykorzystaniem różnorodnych technologii cyfrowych
- pełnić rolę świadomego pośrednika informacji, cytując źródła zgodnie z obowiązującymi zasadami
- wykorzystywać narzędzia i technologie cyfrowe podczas współpracy z innymi, oraz podczas współtworzenia zasobów wiedzy
- być świadomym norm zachowania i postępowania podczas korzystania z cyfrowej technologii oraz aktywności w środowisku cyfrowym, a także dostosowywać strategie komunikacji w tym środowisku, do grup odbiorców, uwzględniając ich kulturową i pokoleniową różnorodność
- oceniać potrzeby, identyfikować, ewaluować, wybierać i używać narzędzi cyfrowych; dostosowywać i dopasowywać do własnych potrzeb środowisko cyfrowe w procesach nauczania międzyprzedmiotowego

Wspieranie i podejmowanie działania projektowego o charakterze międzyprzedmiotowym

• Tworzenie projektów, powielanie dobrych praktyk i strategii planowania projektów

WIEDZA
Nauczyciele mają wiedzę na temat:
<ul style="list-style-type: none"> • zaleceń i dobrych praktyk dotyczących projektów pedagogicznych o charakterze międzyprzedmiotowym • czynników sprzyjających realizacji projektów edukacyjnych, w tym czynników kontekstowych i indywidualnych, pozwalających przełożyć pomysł na realia
UMIEJĘTNOŚCI
Nauczyciele posiadają umiejętności, dzięki którym mogą:
<ul style="list-style-type: none"> • identyfikować i wchodzić w różne role w zespole; podejmować i przydzielać zadania; kształcić zdolności organizacyjne niezbędne do tworzenia i wykonywania aktywności o charakterze międzyprzedmiotowym, współpracując przy tym z innymi interesariuszami szeroko rozumianej edukacji • określać cele o różnych perspektywach realizacji - od krótkoterminowych po wymagające długiego czasu działania; wskazywać priorytety i odzwierciedlać je w planach działań przy zachowaniu elastyczności i gotowości do uwzględnienia nieoczekiwanych zmian warunków
KOMPETENCJE SPOŁECZNE
Nauczyciele przejawiają postawy, dzięki którym mogą:
<ul style="list-style-type: none"> • odpowiedzialnie przygotowywać się do pracy koncepcyjnej, tworzenia i prowadzenia zajęć o charakterze międzyprzedmiotowym

• Myślenie kreatywne

KOMPETENCJE SPOŁECZNE
Nauczyciele przejawiają postawy, dzięki którym mogą:
<ul style="list-style-type: none"> • wykorzystywać szanse i pomysły otwierające możliwości do międzyprzedmiotowych aktywności, opartych na kreatywności, krytycznym myśleniu, rozwiązywaniu problemów, wykazywaniu inicjatywy oraz wytrwałości w dążeniu do celu • rozwijać zajęcia o charakterze międzyprzedmiotowym czerpiące z kreatywności, wyobraźni, myślenia strategicznego, rozwiązywania problemów oraz krytycznej i konstruktywnej refleksji w duchu myślenia kreatywnego i innowacyjnego

• **Radzenie sobie z niepewnością**

UMIEJĘTNOŚCI

Nauczyciele posiadają umiejętności, dzięki którym mogą:

- poradzić sobie w nietypowych i złożonych sytuacjach; zachowywać empatię oraz rozwiązywać konflikty
- poradzić sobie z ryzykiem jako elementem procesu świadomego podejmowania decyzji

KOMPETENCJE SPOŁECZNE

Nauczyciele przejawiają postawy, dzięki którym mogą:

- wykazywać się nastawieniem na rozwiązywanie problemów związanych z procesami nauczania i uczenia się oraz sytuacjami wymagającymi radzenia sobie z trudnościami i zmianami
- podejmować decyzje w sytuacjach, gdy dostępne informacje są niepełne lub niepewne, bądź wynik działań obarczony jest ryzykiem niepowodzenia
- redukować ryzyko niepowodzenia w sytuacji wdrażania nowych rozwiązań, poczynając od testowania pomysłów i prototypów już na samym początku procesu
- sprawnie radzić sobie w szybko zmieniających się okolicznościach i reagować adekwatnie do sytuacji

• **Zarządzanie czasem, przestrzenią i zasobami**

WIEDZA

Nauczyciele mają wiedzę na temat:

- sposobów planowania oraz zarządzania projektami z uwzględnieniem procesów i zasobów

UMIEJĘTNOŚCI

Nauczyciele posiadają umiejętności, dzięki którym mogą:

- współpracować z innymi, aby rozwijać pomysły i realizować je; tworzyć sieci partnerstw i być świadomym konkurencji
- zarządzać czasem i informacjami, prowadzić działania w sposób konstruktywny
- mobilizować zasoby, w tym zarządzanie rzeczami materialnymi, niematerialnymi oraz cyfrowymi, niezbędnymi do podejmowania decyzji; maksymalnie wykorzystywać źródła o limitowanym dostępie
- zarządzać kompetencjami niezbędnymi do działania

KOMPETENCJE SPOŁECZNE

Nauczyciele przejawiają postawy, dzięki którym mogą:

- pracować niezależnie, jak i w zespole, dokładając starań, by proces nauczania międzyprzedmiotowego przebiegał z zapewnieniem optymalnego rozwoju indywidualnego każdego ucznia

Analizowanie własnych praktyk zawodowych i środowiska pracy

WIEDZA

Nauczyciele mają wiedzę na temat:

- dostępnej literatury, aktualnych ustaw i zaleceń związanych z praktyką zawodową
- krajowych i międzynarodowych badań oraz rekomendacji w obszarze zawodowym, szczególnie przydatnych w nauczaniu międzyprzedmiotowym
- planowania kariery oraz kształtowania własnej drogi rozwoju zawodowego

UMIĘTNOŚCI

Nauczyciele posiadają umiejętności, dzięki którym mogą:

- myśleć i działać kreatywnie w zmieniającym się środowisku
- przewidywać zmiany i być przedsiębiorczy
- ewaluować i zmieniać praktykę nauczania oraz uczenia się na wielu płaszczyznach
- przygotowywać plan własnego rozwoju zawodowego
- uzupełniać i uaktualniać przedmiotową, dydaktyczną i pedagogiczną wiedzę
- znać bieżące wyniki badań i być skłonny uczestniczyć w działaniach zmierzających do poprawy własnej praktyki zawodowej
- analizować krajowe podstawy programowe oraz przygotowywać program nauczania jako element planowania, wdrażania i oceniania własnej praktyki zawodowej
- posługiwać się narzędziami, technikami, formami ekspresji i poddawać refleksji rezultaty pracy, aby dostosować metody edukacyjne do potrzeb
- zdobywać wiedzę, doskonalić własne umiejętności z wykorzystaniem różnych źródeł
- analizować własne praktyki pedagogiczne oraz identyfikować obszary, w których niezbędne jest doskonalenie zawodowe

KOMPETENCJE SPOŁECZNE

Nauczyciele przejawiają postawy, dzięki którym mogą:

- określać zakres kompetencji wymagających doskonalenia i identyfikować dostępne wsparcie rozwojowe, takie jak doradztwo, w celu sprostania przyszłym zapotrzebowaniom w szkole, pracy i życiu społecznym
- podtrzymywać chęć doskonalenia się przez całe życie
- poddawać się autoobserwacji; konsekwentnie podążać określoną ścieżką kariery
- uczyć się i doskonalić na różne sposoby oraz w różnych aspektach, podnosząc jakość podejmowanych działań edukacyjnych
- poddawać autoobserwacji codzienną praktykę zawodową (samodzielnie oraz w dialogu z innymi) oraz sprawdzać w praktyce płynące z niej wnioski
- wykorzystywać każde doświadczenie jako możliwość doskonalenia się i uczyć się poprzez sukcesy i porażki (własne i innych)
- określać braki we własnych kompetencjach cyfrowych, podejmować działania do ich uzupełnienia i być gotowym do wspierania innych w tego rodzaju działaniach; śledzić zmiany zachodzące w środowisku cyfrowym

4.3. PRACA W SPOŁECZNOŚCI ORAZ DLA SPOŁECZNOŚCI

Nauczyciel wspiera uczniów w drodze do bycia świadomym i aktywnym członkiem społeczności. Stwarza warunki do obcowania z różnorodnością kulturową i społeczną oraz prezentuje podstawowe wartości w obrębie różnych przedmiotów. Nauczyciel postrzega szkołę jako organizację edukacyjną o ogromnym potencjale i wie, jak wykorzystywać jej zasoby we własnym działaniu.

Nauczyciel jest świadom faktu, iż własny rozwój w obszarze międzyprzedmiotowym jest elementem procesu uczenia się przez całe życie, dynamicznym, zależnym od wielu czynników sytuacyjnych i wymagającym motywacji wewnętrznej, otwartości, zaangażowania oraz dojrzałości.

Uwzględnianie społecznych i kulturowych różnic w działaniach wspierających potencjał uczniów

WIEDZA

Nauczyciele mają wiedzę na temat:

- etapów rozwoju i dojrzewania człowieka oraz znaczenia, jakie mają one dla nauczania międzyprzedmiotowego
- kultur młodzieżowych oraz charakterystyk młodzieży w różnych kontekstach społecznych i kulturowych
- etycznego wymiaru mierzenia postępów oraz oceniania uczniów
- sposobów potrzymania wśród uczniów poczucia wspólnot

UMIĘTNOŚCI

Nauczyciele posiadają umiejętności, dzięki którym mogą:

- prowadzić zindywidualizowane wsparcie pedagogiczne; różnicować zadania uwzględniając potrzeby indywidualne i grupy, zwłaszcza u uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych
- dostosować zajęcia międzyprzedmiotowe do konkretnej grupy uczniów
- starannie identyfikować, szanować i wartościować różnice kulturowe zarówno wśród uczniów, jak i innych członków społeczności, przeciwdziałając wykluczeniu oraz dyskryminacji
- wspierać uczniów w kształceniu umiejętności krytycznego myślenia, rozróżniania wiedzy od opinii oraz zachęcać ich do respektowania odmiennego zdania

KOMPETENCJE SPOŁECZNE

Nauczyciele przejawiają postawy, dzięki którym mogą:

- kształcić autonomiczność uczniów i przyczyniać się do ich pełnego uczestnictwa w społeczeństwie
- rozwijać strategie nauczania uwzględniające różnorodny kontekst społeczno-kulturowy, przyczyniające się do poczucia realizacji i sukcesu każdego ucznia
- wzmacniać i wspierać poczucie wspólnoty uczniów poprzez wartościowanie wiedzy oraz czerpanie z indywidualnych umiejętności i doświadczeń
- promować wysokiej jakości usługi edukacyjne wspierające dobrostan uczniów oraz rozwijające wszystkie aspekty ich indywidualnej i kulturowej tożsamości
- zachęcać uczniów do aktywnego uczenia się oraz wspierać ich w trudnych sytuacjach, tworząc atmosferę sprzyjającą wzajemności i współpracy

Korzystanie z zasobów szkoły w celu wdrożenia nauczania międzyprzedmiotowego

WIEDZA

Nauczyciele mają wiedzę na temat:

- szkoły jako zbioru zasobów, jakie oferuje, a także jako organizacji w strukturze prawa
- systemów i środowisk edukacyjnych, ich specyfiki oraz zachodzących w nich procesów
- struktury i funkcjonowania systemu edukacji, w tym wyznaczonych celów, regulacji prawnych, zasad organizacji instytucji edukacyjnych, jednostek nadzorujących oraz wspierających

UMIĘJĘTNOŚCI

Nauczyciele posiadają umiejętności, dzięki którym mogą:

- brać pod uwagę charakter szkoły jako instytucji, jej głównych „aktorów”, społeczno-ekonomicznych oraz kulturowych uwarunkowań, a także dostrzegać role wszystkich uczestników nauczania międzyprzedmiotowego
- postrzegać szkołę i jej otoczenie jako przestrzeń edukacji włączającej oraz działań społecznych, będących częścią wszechstronnej edukacji uczniów na rzecz globalnego obywatelstwa

KOMPETENCJE SPOŁECZNE

Nauczyciele przejawiają postawy, dzięki którym mogą:

- podejmować działania skutkujące poprawą jakości międzyprzedmiotowych przedsięwzięć edukacyjnych realizowanych w szkole
- brać udział w tworzeniu, prowadzeniu i ewaluowaniu szkolnych projektów edukacyjnych oraz programów nauczania
- brać udział w podejmowaniu decyzji, działaniach dotyczących zarządzania szkołą, oraz w celu uspołnienienia nauczania na różnych poziomach i cyklach edukacyjnych

Zachowanie zasady profesjonalizmu

WIEDZA
Nauczyciele mają wiedzę na temat:
<ul style="list-style-type: none"> • związków pomiędzy indywidualnymi, społecznymi i kulturowymi czynnikami oraz specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a wskaźnikami opisującymi nierówności i odsetek osób porzucających naukę
UMIEJĘTNOŚCI
Nauczyciele posiadają umiejętności dzięki, którym mogą:
<ul style="list-style-type: none"> • podejmować pracę w sposób profesjonalny, etyczny i z poczuciem satysfakcji kierować się etycznymi przesłankami i społecznie akceptowanymi normami być aktywni społecznie i kulturowo, cechować się fachowością odważnie tworzyć i eksperymentować wyróżniać się umiejętnościami przywódczymi kształtować zdolności uczniów do uczenia się
KOMPETENCJE SPOŁECZNE
Nauczyciele przejawiają postawy dzięki, którym mogą:
<ul style="list-style-type: none"> • być przekonanym o sensie, wartości i potrzebie podejmowanych działań edukacyjnych; być gotowym do stawiania czoła wyzwaniom zawodowym; demonstrować inicjatywę i wytrwale realizować misję nauczyciela • być świadomym profesjonalizmu i postępować zgodnie z zasadami etyki zawodowej • spełniać obowiązki wynikające z pełnienia roli nauczyciela • cechować się zaangażowaniem oraz krytycyzmem w sprawach lokalnej i globalnej polityki edukacyjnej • uczestniczyć w planowaniu i implementacji projektów szkolnych

Komunikowanie nauczania międzyprzedmiotowego

WIEDZA
Nauczyciele mają wiedzę na temat:
<ul style="list-style-type: none"> • czynników sprzyjających komunikacji interpersonalnej i grupowej, szczególnie w kontekście pedagogicznym • tego, jak środowisko cyfrowe kształtuje przestrzeń komunikowania się, stawiając nowe wyzwania oraz zmieniając tradycyjne formy i kanały komunikacji

UMIEJĘTNOŚCI

Nauczyciele posiadają umiejętności dzięki, którym mogą:

- porozumiewać się z osobami o odmiennych poglądach, będących w odmiennym stanie emocjonalnym; rozwiązywać problemy dzięki dialogowi oraz budować dobrą atmosferę porozumienia w klasie
- opisywać i wyjaśniać sposób nauczania członkom edukacyjnych ciał zarządczych, doradczych oraz rodzicom
- porozumiewać się w piśmie i mowie; przystosowywać komunikację do wymogów sytuacji
- współpracować w zespole oraz negocjować szanując odmiennosc; zaprezentować i umotywić odmienny punkt widzenia oraz stworzyć atmosferę zaufania i empatii
- prowadzić wywiady, mediacje oraz moderować spotkania używając zrozumiałego i odpowiedniego do sytuacji języka

KOMPETENCJE SPOŁECZNE

Nauczyciele przejawiają postawy dzięki, którym mogą:

- dostrzegać, poznawać, formułować, kreować i interpretować pojęcia, fakty i opinie wyrażane w formie ustnej i na piśmie; korzystać z audiowizualnych środków przekazu oraz materiałów cyfrowych
- angażować się w krytyczny i konstruktywny dialog, nawiązując dobre stosunki interpersonalne w odpowiedniej do sytuacji formie
- sprawnie komunikować się w kwestiach dydaktycznych, wykorzystując różnorodne techniki, zarówno z uczniami, jak również ze współpracownikami, ekspertami oraz innymi osobami wspierającymi nauczanie międzyprzedmiotowe
- odpowiednio dobierać i korzystać ze zróżnicowanych mediów, zwłaszcza technologii informacyjno-komunikacyjnych

BIBLIOGRAFIA I ŹRÓDŁA¹⁶

Common European Principles for Teacher Competences and Qualifications (2010) European Commission. Education and Culture. Lifelong Learning: Education and Training policies. School education and higher education. Pobrane z <http://www.pef.uni-lj.si/bologna/dokumenti/eu-common-principles.pdf>

Descriptors defining levels in the European Qualifications Framework (EQF) (2018). Commission. Pobrane z <https://ec.europa.eu/ploteus/en/content/descriptors-page>

The European qualifications framework for lifelong learning. (2008). European Commission. Pobrane z http://ecompetences.eu/wp-content/uploads/2013/11/EQF_broch_2008_en.pdf

Dania

Ministerial order about bachelor's degree programme in education (professional bachelor)
Ministerial order about theoretical professional postgraduate teacher training

Finlandia

Husu, J. & Toom, A. (2016). Opettajat ja opettajankoulutus – suuntia tulevaan. Selvitys ajankohtaisesta opettaja- ja opettajankoulutustutkimuksesta opettajankoulutuksen kehittämisohjelman laatimisen tueksi [Teachers and Teacher Education – Directions for the future. A survey of topical teacher and teacher education research to support the development of the teacher education program]. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2016:33.

Ministry of Education and Culture (2016). Opettajankoulutuksen kehittämisen suuntaviivoja: Opettajankoulutusfoorumien ideoita ja ehdotuksia [Guidelines for developing teacher education: Teacher Training Forum' ideas and suggestions]. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2016:34.

Francja

Referential of professional skills in teaching and education professions (BO 30, 25 July 2013)

Norwegia

National Guidelines for the VET Teacher Education Program for Grades 11-13

National Guidelines for the Subject Teacher Education Program for Grades 8-13

Professional Digital Competence Framework for Teachers

Regulations relating to the Framework plan for Subject Teacher Education for Grades 8-13

Regulations relating to the Framework plan for VET Teacher Education for Grades 11-13

¹⁶ Źródła zagraniczne pozostały w wersjach oryginalnych, ze względu na brak oficjalnego tłumaczenia w wersji polskiej.

Polska

Musialik, M., Greczyło, T. (2018). CROSSCUT. Badanie sytuacyjne – efekt realizacji projektu. Output 1. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.

Pobrano z <https://www.ibe.edu.pl/pl/projekty-miedzynarodowe/crosscut>

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz.U. 2017 poz. 1611)

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz.U. 2012 poz. 131)

Portugalia

Decree law N°240/2001 of August – General competence profile of professional performance of kindergarten teachers and teachers of primary a secondary education (Portugal)

Unia Europejska

Bacigalupo, M., Kampylis, P., Punie, Y., Van den Brande, G. (2016).

EntreComp: The Entrepreneur-ship Competence Framework. Luxembourg: Publication Office of the European Union; EUR 27939 EN; doi:10.2791/593884

Proposal for a COUNCIL RECOMMENDATION on Key Competences for Lifelong Learning (COM(2018)24, 17/01/2018)

Vuorikari, R., Punie, Y., Carretero Gomez S., Van den Brande, G. (2016). DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 1: The Conceptual Reference Model. Luxembourg Publication Office of the European Union.

EUR 27948 EN. doi:10.2791/11517

